

Public policy

NEWS

štvrtročník Ústavu verejnej politiky
FSEV UK 2/2006

■ v čísle ■

úvodník

*1

témy výskumných úloh

*2

aktuality a konferencie

*6

recenzia

*12

publikácia

*13

zápisky zo stáže

*14

odporúčame

*15

kontakt

*16

ÚVODNÍK

Milí priatelia,

ÚVP predstavuje svoju prvú publikáciu Verejná politika a samospráva: štyri princípy spravovania, ktorá je určená pre volených predstaviteľov a pre pracovníkov mestských a obecných úradov, ale tiež pre mimovládne organizácie, podnikateľské subjekty či občanov, ktorých zaujíma dianie v ich samospráve a možnosti aktívne sa podieľať na rozvoji svojej obce či mesta. Táto publikácia je o to aktuálnejšia, že prichádza v čase volieb do samospráv, kedy na svoje miesta, či už v zastupiteľstve alebo na mestskom či obecnom úrade, zasadnú aj noví volení predstavitelia, ktorí budú musieť pravidelne prijímať rozhodnutia ovplyvňujúce život ich komunity. Nie je to však príručka len pre nováčikov, ale aj pre ostrieľaných pracovníkov a starostov či členov zastupiteľstva. Miestna samospráva uskutočňuje mnoho aktivít a pracuje s obmedzenými zdrojmi, ľudskými i finančnými. Publikácia preto prináša nové pohľady na správu vecí verejných s cieľom zvýšiť účinnosť, efektívnosť a transparentnosť aktivít miestnej samosprávy a v konečnom dôsledku tak poskytnúť občanovi vyššiu kvalitu či viac služieb. Nie je to ľahká úloha, keďže tieto ciele mnohokrát stoja v protiklade: najefektívnejšie riešenie nemusí byť najúčinnejšie či najtransparentnejšie a naopak.

Široký autorský kolektív (Eva Balážová, Miroslav Beblavý, Zora Dobříková, Milan Galanda, Kaja Miková, Dušan Ondrušek, Vlado Pirošík, Michal Sedlačko, Emília Sičáková-Beblavá, Katarína Staroňová, Jiří Vlach) pod vedením Kataríny Staroňovej a Emílie Sičákovovej-Beblavej kombinuje svoje skúsenosti zo slovenských reálií a poznatky získané zo zahraničnej literatúry. Dopĺňajú ich o praktické príklady a rady, ktoré poznajú z vlastnej praxe či z komunikácie s pracovníkmi zo samospráv počas tréningov a školení v jednotlivých oblastiach verejnej politiky. Text prešiel rozsiahlou oponentúrou súčasnými volenými i nevolenými pracovníkmi zo samospráv (primátorom mesta Kremnica – Miroslav Nárožný, členom zastupiteľstva mesta Pezinok – Peter Wittgruber, hovorcom Magistrátu hlavného mesta Bratislava – Milan Vajda či splnomocnenca pre reformu verejnej správy na Slovensku – Viktor Nižňanský).

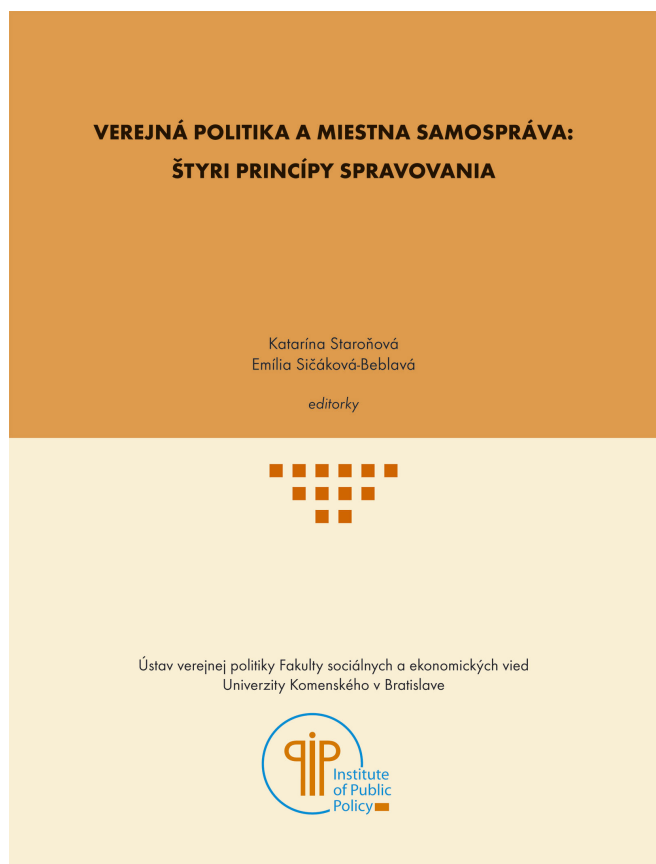
Editorky text rozčlenili do šiestich základných celkov. Prvý celok zasadzuje miestnu samosprávu do právneho rámca, hovorí o základných kompetenciách a rozhodovacích procesoch z pohľadu úloh, ktoré vyplývajú z legislatívy SR. Druhý celok bližšie zoznamuje čitateľa s konceptom verejná politika a venuje sa analytickým procesom a postupom, ktoré napomáhajú samosprávam tvoriť verejnú politiku a naplňať úlohy. Tretí celok rozvíja základný princíp demokratického spravovania, t.j. práce s občanmi. Je rozdelený na dve kapitoly, kde prvá poukazuje na povinné a dobrovoľné nástroje informovanosti, konzultácie a participácie občanov na správe vecí verejných s ukázkami z praxe miest a obcí SR. Druhá kapitola zoznamuje čitateľa s novou úlohou obce pri riešení susedských sporov v podobe „malého súdu“. Štvrtý celok uvádza problematiku efektívneho spravovania, t.j. ekonomického pohľadu na verejné financie samosprávy.

kontrahovanie služieb, naráža na balík otázok, spojených s verejným obstarávaním. Tieto otázky sa snaží zodpovedať štvrtá kapitola. Pri efektívnom nakladaní s verejnými financiami a majetkom je dôležité dbať na kontrolu, ktorej základné princípy priblíži piata kapitola. Piaty celok nás oboznamuje s konceptom trvalo udržateľného spravovania, predovšetkým pri príprave rozvojových plánov a stratégií. Uvádza úlohy, ktoré vyplývajú z Agendy 21 a akým spôsobom sa samospráva môže podieľať na ich naplnení.

Záverečný šiesty celok približuje problematiku transparentného spravovania. Veríme, že táto publikácia pomôže zorientovať sa tak novozvoleným predstaviteľom ako i zamestnancom samospráv v nových povinnostiach ako i v neposlednom rade zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb a rozvoj obce či mesta. Privítame i podnety na zlepšenie predkladanej publikácie v nasledujúcich vydaniach, prípadne návrhy na doplnenie ďalších pohľadov na rozhodovanie sa samosprávy. Uvedenú publikáciu je možné objednať si na ÚVP.

Katarína Staroňová

Emília Sičáková-Beblavá

■ Témy výskumných úloh ■

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám (I časť)

Behom niekoľkých rokov sa situácia v oblasti skúmania legislatívy na Slovensku zmenila na nepoznanie. Stalo sa tak vďaka zákonu o slobodnom prístupe k informáciám, prijatého v roku 2000 a rozšíreniu internetu ako jednej zo základných súčastí pracovného života. Verejný prístup k informáciám o legislatívnom procese, na úrovni vlády a úrovni Národnej rady, robí v súčasnosti výskum v oblasti tvorby verejnej politiky oveľa jednoduchším.

Ak výskumník musel pred rokom 2000 získať návrhy právnych predpisov, pripomienky k nim, či diskusie o návrhoch zákonov v Národnej rade prostredníctvom osobných kontaktov a v spleti neprehľadných archívnych materiálov príslušných inštitúcií, v súčasnosti môže, v sprievode počítača pripojeného k internetu väčšinu zberu dát

Prvá kapitola sa venuje fiskálnemu manažmentu a transparentnosti so zreteľom na možnosti samosprávy pri generovaní príjmov. Druhá kapitola poskytuje praktické rady pri príprave obecného rozpočtu a nakladaní s majetkom obce. Tretia kapitola sa pozerá na základné modely zabezpečenia verejných služieb a faktory, ktoré zohrávajú úlohu pri rozhodovaní, či poskytovať verejné služby priamo alebo ich kontrahovať tretiemu subjektu. Ak sa samospráva rozhodne pre

uskutočniť spoza monitora, sediac so šálkou ranej kávy ako autor textu v tejto chvíli. To samozrejme neznamená, že by sa zber dát pre náš výskum mal uskutočňovať výlučne týmto spôsobom. Rozsah prístupu k informáciám a rýchlosť ich získania však ponechávajú priestor na využitie ďalších výskumných zdrojov, cez analýzu tlače až po rozhovory s príslušnými legislatívnymi aktérmi. Z množstva verejne prístupných zdrojov chcem predstaviť dva, webovú stránku Vlády SR, www.rokovania.sk a webovú stránku Národnej rady SR, www.nrsr.sk.

Stránka rokovania.sk patrí vláde SR a nájdete na nej informácie o všetkom, o čom vláda rokovala, rokuje alebo bude v najbližších dňoch rokovať na svojom zasadnutí. Rozsah informácií sa podľa časových období sa líši, vzhľadom na možnosti archívu a legislatívnu situáciu v oblasti zverejňovania informácií. Údaje za obdobie november 1997-december 2000 majú informatívnu povahu a môžeme sa z nich v horšom prípade dozvedieť program príslušného zasadnutia vlády a vydané komuniké, v lepšom prípade získame informáciu aj o tlačovej konferencii po zasadnutí a niektoré informačné materiály, o ktorých vláda rokovala. Počnúc 10. januárom 2001 však na stránke nájdeme všetky materiály, o ktorých vláda na príslušnom zasadnutí rokovala, cez návrhy právnych predpisov až po informačné správy o vývoji situácie v poskytovaní humanitárnej pomoci poskytovanej vládou SR.

V prípade návrhu právneho predpisu publikovaná informácia zahŕňa samotný návrh právneho predpisu, dôvod jeho predloženia, dôvodovú správu, tabuľku zhody navrhovaného predpisu s legislatívou EÚ či vyhodnotenie pripomienkového konania. Na stránke nájdeme i návrhy právnych predpisov, ktoré vláda schvaľovala opätovne, teda menila pôvodný návrh, čo nám umožňuje pre výskumné účely napr. porovnať zmeny navrhovanej legislatívy počas prejednávania vo vláde, prípadne nám pomôcť vo formulovaní otázok pre príslušných aktérov, vzhľadom na pravdepodobnosť sporu, ktorý daný návrh sprevádzal. Využitie materiálov zverejnených na rokovania.sk je rôzne, počnúc získaním prehľadu o legislatívnej oblasti v príslušnom období, cez skúmanie legislatívnych zmien v konkrétnej oblasti počas uceleného

časového úseku, analýzu vstupu verejnosti do legislatívneho procesu cez pripomienkové konanie až po legislatívnu aktivitu príslušných ministerstiev, či typy legislatívnych nástrojov, ktoré vláda pri tvorbe verejnej politiky využíva.

V budúcej časti predstavíme webovú stránku Národnej rady SR, www.nrsr.sk.

Erik Láštic

Racionálna ignorancia voličov a legitimita VP v demokratických štátoch

Čo je to racionálna ignorancia voličov? Z hľadiska teórie verejnej voľby, „je racionálny volič ten, ktorý odmietne zúčastniť sa volebného aktu“¹ Účasť vo voľbách je totiž racionálna len vtedy:

- ak je hodnota rozdielu vo výsledku veľmi vysoká,
- ak náklady na čas voliča majú nekonečne nízku hodnotu,
- ak je na účasť vo voľbách potrebný len veľmi krátky čas, ak jednotlivec očakáva, že výsledok volieb bude veľmi tesný a jeho hlas môže rozhodnúť.

Tieto predpoklady vychádzajú z poznania, že ak by mal jediný občan - volič právo rozhodnúť o zložení parlamentu, či o tom kto sa stane prezidentom, hodnota jeho hlasu by bola veľmi vysoká a je vysoko pravdepodobné, že by ho takýto volič aj využil,

Hodnota volebného hlasu jednotlivca, klesá priamo úmerne počtu zúčastnených voličov na volebnom akte,

Pravdepodobnosť, že jediný hlas ovplyvní výsledok volieb je totiž určená počtom voličov a počtom alternatív, pre ktoré sa možno rozhodnúť, ako aj očakávaniami jednotlivých voličov, ktoré sa týkajú rozdelenia hlasov medzi jednotlivé alternatívy

Samotné očakávania voličov týkajúce sa rozdelenia hlasov úzko súvisia s prieskumami verejnej mienky, postojom masmédií či s individuálnymi rozhovormi medzi voličmi.

Formálnu analýzu racionálnej neúčasti vo voľbách je možné vyjadriť prostredníctvom jednoduchého vzorca:

Ak predpokladáme, že každý jednotlivec prikladá výsledku volieb určitú hodnotu a existujú len dva možné volebné výsledky (v slovenskej realite by to

¹ (Johnson, D. B., Teória verejnej voľby - Úvod do novej politickej vedy, Bratislava: Sofa, 1997).

mohlo odzrkadľovať napr. pravicovú či lavicovú orientáciu dominantného člena vládnej koalície), tak potom X by mohla byť hodnota, ktorú pripisuje jednotlivec situácii keď vyhrá strana X a Y zase hodnota víťazstva strany Y. Zároveň predpokladáme, že si daný občan - volič kvantifikuje úžitok, aký mu víťazstvo strany X ako aj Y vo voľbách môže priniesť (napr. daňové a odvodové úľavy či sociálne benefity, by pri víťazstve strany X boli v hodnote 90 000Sk/4 ročné volebné obdobie a pri víťazstve strany Y len 50 000 Sk/4 ročné volebné obdobie). Čistá hodnota úspešného volebného výsledku pre jednotlivca by tak bola:

$$X - Y = 90\ 000 - 50\ 000 = 40\ 000 \text{ Sk/4 ročné volebné obdobie}$$

Daný volič by mal teda logicky preferovať víťazstvo strany X vo voľbách. Za predpokladu, že tento volič by rozhodoval výlučne sám, úžitok z víťazstva ním preferovanej politickej strany by zároveň znamenal aj jeho čistý úžitok z volebného aktu.

Ak však existuje napr. 10 voličov, je potrebné diskontovať rozdiel vo výsledku pravdepodobnosťou, že hlas jednotlivca určí výsledok. To znamená, že by hodnota úspešného volebného výsledku pre jednotlivca a teda jeho očakávaný volebný úžitok klesol zo 40 000 Sk/4 ročné volebné obdobie už len na 4 000 Sk/4 ročné volebné obdobie.

Ak sa teda volieb zúčastní 2 335 917 (voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2006 - zdroj: ŠÚ SR), pričom predpokladáme, že daný volič nepozná presné informácie ostatných voličov, bude jeho očakávaný volebný úžitok už len 0,0385 Sk/4 ročné volebné obdobie.

Pri hodnote očakávaného volebného úžitku menej ako 3 haliere a predpoklade, že daný volič strávi volebným aktom cca. 2 hodiny času, pričom priemerná hodinová mzda v národnom hospodárstve sa pohybuje v rozmedzí od 50 - 70 Sk, je neúčast daného voliča vo voľbách vysoko racionálna.

Takéto vnímanie najdôležitejšieho aktéra verejnej voľby - občana voliča, má zásadný dosah nielen na realizáciu verejnej politiky v tom ktorom demokratickom štáte, ale aj na samotný charakter fungovania jeho politického systému.

V snahe zachovať prvotný predpoklad demokratického procesu - aktívnu participáciu občanov na veciach verejných, preto dochádza ku

kritike teórie racionálnej neúčasti a to najmä v nasledujúcich bodoch:

- Nevolič je apatický človek
- Keby bol každý nevolič, rozhodnutie by nebolo nikdy prijaté
- Existuje určitá morálna povinnosť voliť
- Nevolič stráca nárok kritizovať výsledok Nevolič svojim postojom poškodzuje ideu demokratickej samovlády

Výsledok nevyjadruje preferencie nevoličov, ale len tých, čo sa zúčastnili volebného aktu

„Voliči“ pravdepodobne netvorí náhodnú vzorku populácie (napr. typický americký volič spĺňa nasledovné kritériá - vysokoškolsky vzdelaný, ženatý/vydatá, má menšiu úroveň mobility, je vo vyššom strednom veku, pracuje ako zamestnanec)

Pretrvávajúce tajomstvo teórie verejnej voľby spočíva v hľadaní odpovede, prečo si aj napriek tomu, že jediný hlas nemôže celkový volebný výsledok ovplyvniť, niektorí jednotlivci dajú tú námahu a prídu k volebným urnám. Určitou odpoveďou môže byť existencia rôznych selektívnych motívov jednotlivca nevoliť a voliť.

Za najzrozumiteľnejším z týchto motívov môže stať teória o tzv. „sociálnom tlaku“, podľa ktorej je za individuálnym rozhodnutím jednotlivca zúčastniť resp. nezúčastniť sa volebného aktu tlak, ktorý naňho vytvára, resp. nevytvára okolie v ktorom žije. Je totiž celkom prirodzené, že sa volebného aktu zúčastní volič, ktorého členovia rodiny alebo kolegovia urobia to isté. Naopak, ak sa v najbližšom sociálnom okolí voliča pristupuje k volebnému aktu pasívne, je mimoriadne pravdepodobné, že rovnaký postoj zaujme aj daný (ne)volič.

Odborníci, zaoberajúci sa volebným správaním jednotlivcov sa na základe vyššie uvedených skutočností snažia prísť na mechanizmus, prostredníctvom ktorého by demokratické štáty mohli viac motivovať svojich občanov zúčastniť sa volebného aktu a tým prispieť k väčšej legitimite svojich volených zástupcov (napr. povinná účasť, daňové zvýhodnenie tých čo sa zúčastnili, možnosť elektronického hlasovania a pod.).

Snahy o implementovanie takýchto mechanizmov, ktoré by zvýšili volebnú účasť voličov v demokratických krajinách však naďalej narážajú na vyššie spomenutý problém racionálnej neúčasti resp.

ignorancie. Základom správnej voľby voliča, je totiž mať dostatok informácií a otázkou v tejto súvislosti je aj: „aké má „štandardný občan“ motívy získavať relevantné informácie na základe ktorých sa rozhoduje ísť voliť a keď tak koho ísť voliť?“

V tejto súvislosti sa za takmer neprestupný problém považuje aj problematika komplikovanosti a nezrozumiteľnosti volebných programov jednotlivých kandidátov či politických strán, ako aj vysoká komplexnosť daňových a odvodových systémov či makroekonomických indikátorov. Ako príklad sa v tejto súvislosti najčastejšie uvádza spôsob rozhodovania sa jednotlivca v prípade výstavby jeho domu prostredníctvom súkromného trhu, do protikladu ktorého sa dáva výstavba toho istého domu prostredníctvom verejnej inštitúcie. Ak si totiž daný jednotlivec tento dom začína stavať prostredníctvom súkromného trhu, veľmi dôsledne sa bude zaujímať o to, koľko ho bude napríklad stáť oplotenie záhrady, či strešná krytina, pričom si prirodzene bude vyberať z podľa možnosti najlacnejšej a najkvalitnejšej ponuky. Ak sa však ten istý dom začne stavať na základe objednávky verejnej inštitúcie, financovanej aj z daní daného jednotlivca, je vysoko nepravdepodobné, že sa tento bude dôkladne zaoberať spôsobom výstavby tohto domu. Ako v prípade volieb, aj tu sa totiž stáva racionálne ignorantným.

K uvedenému príkladu je dôležité spomenúť ešte jeden faktor zásadne vplývajúci na racionálnu ignoranciu „štandardného občana“. Tá sa totiž stupňuje na základe charakteru komodít spravovaných verejným sektorom. Ak sa totiž daného občana týka podstatne viac zvyšovanie spotrebnej dane na tabakové výrobky či uvažovanie reštrikcií na voľný pohyb pracovnej sily v rámci Európskej únie, ako napríklad dostavba Národného divadla či systém dotácií v rámci rezortu pôdohospodárstva, je celkom prirodzené, že sa bude o tieto komodity zaujímať podstatne intenzívnejšie a tým prestáva byť aspoň čiastočne racionálne ignorantný. Na základe poznania ako sa ten ktorý kandidát resp. politická strana rozhodne v danej problematike postupovať sa potom daný občan môže rozhodnúť zúčastniť sa volieb a voliť svojho preferovaného kandidáta či politickú stranu. Túto skutočnosť sa samozrejme aktéri verejnej politiky (vrátane lobistických skupín) snažia využiť vo svoj prospech a ponúknuť voliacemu občanovi participovať na takzvanom win-win mechanizme,

v ktorom by prospech z volebného aktu získali obaja.

K existencii racionálnej ignorancie občanov voličov, nepochybne prispievajú aj samotní aktéri verejnej politiky, ktorí v záujme „oslobodiť“ „štandardného voliča“ žiadajú o jeho „dôveru“, často prostredníctvom bezobsažnej a niekedy až zavádzajúcej a nepravdivej reklamy charakteristickej najmä pre súkromný trh, aj vo volebnej kampani, či vo volebnom programe. Keďže „informácie“ s takýmto charakterom dokážu mnohí, aj štandardní voliči pomenovať správnym menom, sú títo následne nútení získavať alternatívne informácie, predovšetkým prostredníctvom masmédií, prieskumov verejnej mienky, či takzvaných „opinion leaders“. Prostredníctvom definície pojmu opinion leaders“, pod ktorým sa myslí človek, ktorý je schopný zásadne ovplyvniť mienku svojho najbližšieho okolia o veciach verejných, sa nakoniec dostávame aj k vysvetleniu pojmu „štandardný volič“. Tu je totiž na mieste pomenovať rozdiel v racionálnej ignorancii a vplyvu na chod vecí verejných napr. automechanika a vysokoškolského profesora, či nositeľa Nobelovej ceny. Hoci teda existuje v štandardne fungujúcich demokraciách všeobecné, tajné a rovné volebné právo, rozdiel v schopnosti jednotlivých aktérov verejnej voľby ovplyvňovať rozhodnutia ostatných občanov zúčastniť sa volebného aktu a voliť toho ktorého kandidáta je evidentný.

Za akúsi nevyhnutnosť v tomto kontexte považujeme zdôrazniť úlohu masmédií na formovanie politických postojov voličov. Nie je totiž žiadnou zvláštnosťou, že tieto a to nielen v období volebnej kampane informujú len o tom, čo voliči chcú počuť a sú „ochotní“ čítať.

Príklady racionálnej ignorancie, však nie sú len doménou „štandardného občana“, ale nezriedka aj tých, u ktorých by sme racionálnu ignoranciu takmer neočakávali - aktérov verejnej politiky. Sú totiž známe prípady, kedy poslanci Národnej rady Slovenskej republiky vôbec nevedeli o čom hlasujú, respektíve hlasovali v protiklade k svojim pôvodným vyhláseniam. Tu sa následne dostávame k otázke zodpovednosti aktérov verejnej politiky, ako volených zástupcov svojim voličom, t.j. tým, ktorí ich do funkcií menovali. Rozdielne politické a volebné systémy v demokratických spoločnostiach riešia otázku výberu a následne zodpovednosti za realizáciu mandátu takéhoto volebného zástupcu rôzne a s rozličnou mierou efektívnosti. Ich dôsledná analýza si však vyžaduje podstatne širší priestor ako poskytuje tento príspevok.

Dôležitou otázkou v procese narušovania politického trhu teda zostáva „proces rozhodovania sa“. Aj na základe tohto príspevku sa zdá, že by tento proces bolo pravdepodobne najvhodnejšie v čo možno najväčšej miere presunúť na súkromný trh, kde majú jednotlivci podstatne silnejší motív relevantné informácie získavať. (ako to bolo viditeľné aj na vyššie spomenutom príklade)

Prehľad najdôležitejších udalostí z pohľadu teórie racionálnej neúčasti a legitimacy verejnej politiky v SR¹:

Udalosť	Účasť v % oprávnených voličov
Parlamentné voľby 1990	95,3
Parlamentné voľby 1992	84,2
Parlamentné voľby 1994	75,65
Parlamentné voľby 1998	84,24
Prezidentské voľby 1999 (2 kolo)	75,45
Parlamentné voľby 2002	70,06
Referendum o vstupe SR do EÚ (2003)	52,15
Prezidentské voľby 2004 (2 kolo)	43,50
Voľby do Európskeho parlamentu	16,96
Parlamentné voľby 2006	54,67

Zdroj: Štatistický úrad SR

Martin Klus

AKTUALITY A KONFERENCIE

Média a spoločnosť dnes

Média a spoločnosť DNES, tak znela téma konferencie, ktorú usporiadal Slovenský syndikát novinárov a Katedra žurnalistiky FI FUK dňa 22.novembra 2006v Dome novinárov. Táto akcia sa konala v rámci Týždňa vedy na Slovensku (20.-26.novembra 2006). V celodennom programe sa striedali rôzne témy venované médiám a ich

súčasnému postaveniu v spoločnosti Hovorilo sa o *postavení novinára v spoločnosti* (Z.Krútka), o verejnoprávnosti médií a príprave novej legislatívy (I.Sečík), o mediálnej politike vo Francúzsku (G.Rouet), o situácii v postavení médií v strednej Európe (P.Šabata), o printových médiách dnes a perspektívach ich budúcnosti (M. Nemeček), o vzťahu médií a publika z historického pohľadu (D.Serafinová), o profesii novinára (S.Brečka), o globalizácii a liberalizácii médií (P.Valček), o mediálnej prezentácii viery, náboženstva a cirkvi (K.I.Dvořák), o problémoch nespisovnosti používaného jazyka v médiách (M.Moravčíková), o problémoch formovania náročného publika (E.Bachletová) a o potrebe mediálnej výchovy (J.Fulle).

Rozmanitosť pohľadov na problém vzťahu *medií a spoločnosti* vytváral obraz kritickej situácie v oblasti fungovania verejno-právnych médií. V príspevkoch ako aj v následnej diskusii zazneli otázky, ktoré sa týkali zlepšenia finančných i právnych podmienok na fungovanie verejno-právnych inštitúcií, potreby úprav v autorských právach ako aj požiadavky na novo pripravovaný tlačový zákon, ktorý by mal byť predložený do parlamentu na budúci rok. Zmeny v politickom systéme zmenili pracovno-právne vzťahy novinárov k zamestnávateľom. Novinár je síce nezávislý vo vzťahu k politike ale viac závislý v ekonomických vzťahoch.

Ďalším vážnym problémom, ktoré konferencia nastolila bola otázka ohrozenia novinárskeho remesla ako takého. Čím viac sú médiá závislé na zisku, tým viac šetria na čistote jazykového prejavu novinárov. Preverovanie jazykovej stránky textov sa dostáva na okraj záujmu redakcií. S tým súvisí aj úpadok kultúry v médiách a strácanie náročného diváka. Verejno-právne médiá by mali vychovávať, budiť v novej generácii záujem o krásno, vyváženosť a zodpovednosť.

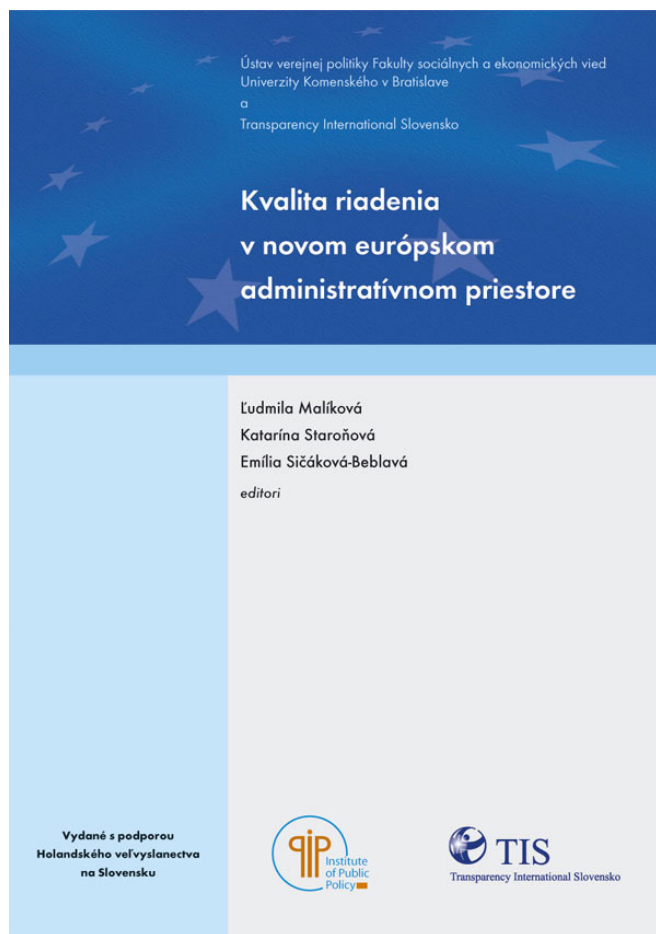
Ludmila Malíková

¹ Zdroj: Štatistický úrad SR - <http://www.statistics.sk/>

Zborník z konferencie

ÚVP v dňoch 1. a 2. júna 2006 poriadal medzinárodnú konferenciu „Kvalita riadenia v novom európskom administratívnom priestore.“ Konferencia bola rozdelená do troch sekcií, v ktorých boli prezentované príspevky našich a zahraničných autorov. Uvedené príspevky nájdete na:

http://www.fses.uniba.sk/ustavy/ppm/tikiwiki/tiki-download_file.php?fileId=62

XVI. Svetový sociologický kongres, Durban

Koncom júla 2006 som sa zúčastnil XIV. svetového sociologického kongresu, ktorý v juhoafrickom Durbane organizovala International Sociological Association. Hlavnou témou kongresu, ktorý sa organizuje každé štyri roky, bola „Kvalita spoločenskej existencie v globalizovanom svete“. Hlavná téma i miesto boli organizátormi vybrané veľmi dobre - i keď to bol oveľa viac nezamýšľaný dôsledok tohto výberu. Málo kde sociológ nájde také sociologické laboratórium ako práve v Durbane. Mesto, ktoré je etnicky nesmierne zmiešané i na juhoafrické pomery, je fascinujúcou prehliadkou sociologických tém súčasnosti - šokujúcej etnickej

segregácie, alienácie ľudí, či rozprávkového bohatstva na jednej strane a veľkej chudoby na druhej. Mnohí sociológovia dnes píšu, že obrazom sveta konca 21. storočia nie je kohezívna a sociálne solidárna Európa, ale Durban, Sao Paulo, či Dháka. Mnohí účastníci kongresu boli zaskočení mierou kriminality (okolo 25 účastníkov kongresu bolo na uliciach Durbanu prepadnutých) a sťažovali sa, že si netrúfali opustiť svoje hotelové izby. A treba povedať, že po zotmení nepôsobilo centrum Durbanu ani trochu príjemne - po páde apartheidu sa tzv. bieli obyvatelia odsťahovali a dnes pozerajú na downtown z krásnych víl nad mestom, či sa odsťahovali do susednej Umhlanga Rocks, ktorá je na Slovensku známa najmä bývalým Lexovým penziómom. Kongresu sa zúčastnilo úctyhodných 3.500 účastníkov zo 104 krajín, pričom až 15 % bolo z afrických krajín (na predchádzajúcom kongrese to boli 2 %). Kongresové panely prebiehali v rámci 53 research committees, 3 tematických skupín, 3 pracovných skupín, 13 ad hoc skupín, 5 jazykových skupín, či 11 stretnutí národných asociácií a celkovo sa uskutočnilo 629 panelov. Bolo by odvážne definovať najdiskutovanejšie témy Kongresu, no niektoré témy zaznievali veľmi často - chudoba, nerovnosť, vplyv globalizácie na rôzne skupiny ľudí, či neistota. Mnohé panely boli výbornou ukážkou, čím všetkým sa svetová sociológia zaoberá: klinická sociológia riešiaci klinicky otázky sociálnej exklúzie, public sociology riešiaci mieru angažovanosti sociológie, či veľký panel rozoberajúci jedného z prvých proto-sociológov - Ibn-Khaldouna. Kvalita panelov sa líšila - od bravúrnych prezentácií Burawoya, Wieworku, Sztompku, či Alexandra, až po zúfalcov, ktorým nebolo rozumieť, prezentátorov GIGO výskumov (garbage in, garbage out), či poptencov s powerpointovými prezentáciami s písmom veľkosti 11. Samozrejme, že postrehov by sa dalo priniesť veľmi veľa - z hľadiska genderu bola napríklad zaujímavá maskulinizácia v oblasti sociologickej teórie a naopak feminizácia v oblasti výskumu rasy a etnicity. Celkovo ale platí, že podobné kongresy sú festivalom vedy a je nemierne inšpirujúce vedieť, o čom diskutuje svetová sociológia, v čom slovenská sociológia beznádejne zaostáva za svetovou a naopak v čom je na svetovej úrovni. Sociológovia pôvodne zo Slovenska boli v Durbane mimochodom štyria - traja však reprezentovali zahraničné inštitúcie, na ktorých pôsobia. Účasť zo Slovenska zrejme bude v roku 2010 vyššia - kongres ISA bude hostiť nepomerne bližší Göteborg vo Švédsku.

Michal Vašečka

Aktuálne otázky transformácie českej spoločnosti

V dňoch 2.-3.novembra 2006 som sa zúčastnila zaujímavej medzinárodnej konferencie, ktorú organizoval CESES FSV UK (Centrum pro sociální a ekonomické strategie, Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze) kde ma organizátori prizvali k moderovaniu panelu s názvom Rola trhu, štátu a občianskeho sektora vo vývoji českej spoločnosti. Konferencia prebiehala v rámci dlhšieho výskumného projektu „Vízie a strategie rozvoja českej společnosti v EÚ“ a niesla názov Česká republika v EÚ: premeny a inšpirácie“.

Počas dvoch dní sa diskutovalo o aktuálnych otázkach transformácie českej spoločnosti: o úlohách trhu, štátu a občianskeho sektora, o ekonomických, sociálnych, environmentálnych a bezpečnostných kritériách spoločenského vývoja a o procesoch európskej integrácii a ich vplyve na politiku národných štátov. Na záver konferencie organizátori pokrstili novú knihu „Manuál prognostických metod, ktorá vyšla pod vedením prof. Potučka. Konferencia mala interdisciplinárny charakter, kde sa k uvedeným problémom vyjadrovali odborníci v oblasti verejnej politiky, ale aj sociológovia, politológovia, ekonómovia, enviromentalisti, ako aj reprezentanti z rôznych vládnych úradov, rôznych vysokých škôl v ČR, z ČAV a mimovládneho sektora. Príspevky analyzovali sociálno-ekonomické, politické, bezpečnostné a enviromentálne dimenzie spoločenského rozvoja ČR a kriticky hodnotili ich silné a slabé stránky z hľadiska smerovania spoločnosti ale najmä z hľadiska udržateľnosti nastúpeného rozvoja. Mnohé myšlienky inšpirovali aj poznávanie a zameranie výskumu verejnej politiky.

Problematika vzťahu trhu, štátu a občianskej spoločnosti otvorila priestor pre rôzne názory na povahu vzťahov medzi aktérmi štátu, trhu a občianskej spoločnosti ako aj na fungovanie mechanizmov verejného a súkromného sektora, ktoré participujú na poskytovaní verejných služieb občanom. Kvalita života občanov spoločnosti je určená rovnováhou ekonomických, sociálnych, environmentálnych a bezpečnostných vplyvov a preto je potrebné hľadať konsenz riadenia verejných statkov ako aj súkromných statkov (zmiešaných statkov) prostredníctvom nástrojov štátu a trhu. Identifikácia vzájomných vplyvov

medzi nimi nám pomáha konkretizovať negatívne a pozitívne dopady na sociálnu súdržnosť spoločnosti a v konečnom dôsledku predurčuje schopnosť systému zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti.

Na konferencii zazneli argumenty, ktoré podporovali pozitívne impulzy k stabilite českej spoločnosti, ako fungujúca parlamentná demokracia, stabilný systém politických strán, zriadenie regionálnej úrovne samosprávy ako aj integrácia českého štátu do európskeho politického a správneho priestoru a občianske iniciatívy. Znamku progresivity dostala aj komunikácia aktérov správnych orgánov s občanmi a záujmovými skupinami pri hľadaní riešení problémov rozvoja verejných služieb. Diskusia bola aj o negatívach, ktoré sú brzdou v rozvoji spoločnosti ako napríklad nedokončená reforma ústrednej štátnej správy, problémy v právnom systéme a nedostatočná vymáhateľnosť práva prostredníctvom súdov, problémy v naštartovaní strategického riadenia verejnej sféry, málo účinné kontrolné mechanizmy, vládne zlyhania v otázke postavenia pevných pravidiel spolupráce verejného a súkromného sektora, nedostatočná príprava procesu výberu reprezentantov (politikov) ako aj úradníkov pre výkon svojho povolania. Najväčšia kritika sa týkala problémov zvládnutia regulačnej funkcie štátu vo vzťahu k verejnému sektoru ako aj pôsobenia regulatívov štátu voči trhu. V diskusii sa stretli najmä dve platformy v otázke možnosti ingerencií štátu do trhovej ekonomiky, zástancovia minimálneho štátu s dominantnosťou trhu a obhajcovia sociálneho štátu. Kritika sa týkala prejavov zlyhávania vládnej politiky v oblasti reformy verejného sektora, kde sa stala hlavnou témou diskusie otázka interpretácie charakteru verejných a súkromných statkov a dopadov vládnej politiky na rast verejných výdavkov z verejných rozpočtov z pohľadu mikroekonomiky resp. otázka miery verejného poskytovania súkromných statkov. V priebehu diskusie sa jasne profillovali najmä dve hodnotové orientácie a to sociálnodemokratická a liberálnodemokratická. Zaradenie ČR medzi štáty s orientáciou na welfare state a ich vymedzenie voči štátom s orientáciou liberálnou vedie k dialógu o cestách k novým paradigmám v nových demokraciách strednej a východnej Európy. Ako určiť kritériá a aké modely rovnováhy treba uplatniť, aby viedli k udržateľnosti kvality života a k jej prehĺbeniu a súčasne aby rešpektovali realitu procesov, ktoré prebiehajú v rámci EÚ v otázke integrácie ako aj globalizáciu.

Konferencia priniesla mnoho nových podnetov pre interdisciplinárny výskum, ktorý realizuje CESES FSV UK v Prahe, a ktorý môže byť podnetný pre podobné úlohy so strategickým zámerom u nás.

Ludmila Malíková

Stát by se měl stáhnout do ústraní

Počas 2.-3.novembra 2006 sa uskutočnila medzinárodná konferencie, ktorú organizoval CESES FSV UK (Centrum pro sociální a ekonomické strategie, Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze). Uvádzame krátky pohľad z konferencie na problematiku štát versus trh, ktorej koreferentom bol Dr. Marek Loužek.

Zatímco listopad 1989 priniesl po štyridsiť rokoch štátného paternalizmu svobodu a demokraciu, dnes pozorujeme opätovné posilovanie moci štátu, ktorý zatiaľ neústi do autoritárskeho režimu, ale pritom oslabuje individuálnu iniciatívu. Vstup do EÚ bohužiaľ tento proces nezbrzdil, spíše naopak posilil. Nebylo by lepší, kdyby stát se zcela stáhnul do ústraní a nechal věci běžet, jak jdou?

Selhání trhu je záminka

Zjištění, že trh dokáže alokovat zdroje lépe než kterýkoli z alternativních koordinačních mechanismů, je dnes uznáván drtivou většinou ekonomů. Tzv. tržní selhání, kterými intervencionisté dlouho zdůvodňovali státní zásahy, už dnes stěží existují. Nedokonalá konkurence, veřejné statky, externalities či hospodářská deprese jsou spíše záminkou než skutečným racionálním důvodem ke státním zásahům.

Nedokonalá konkurence na některých trzích existuje. Jejím řešením však není regulace monopolů či oligopolů, protože ta v konečném důsledku dané odvětví zakonzervuje a slouží spíše zájmům regulovaných než spotřebitelům. Pokud je nějaký monopol „přirozený“ (projevují se v něm klesající náklady), pak funguje efektivněji než potenciální konkurenti. Pokud není „přirozený“, není třeba jej regulovat a měl by být otevřen volné konkurenci.

Veřejných statků, které by trh nedokázal vytvořit v dostatečné míře (např. maják či národní obrana), je natolik málo, že téměř nestojí za řeč. Většina statků, která stát financuje (např. školství nebo kultura), nejsou veřejné statky ve smyslu ekonomické teorie (nevylučitelnost ze spotřeby, nedělitelnost), nýbrž veřejně poskytované soukromé statky. Ty by mohly

být snadno privatizovány a přenechány soukromému sektoru.

Ani externalities už neobstojí jako důvod ke státní intervenci. Pokud vznikají negativní externalities (např. když továrna znečišťuje řeku nebo půdu), nejlépe pomohou dobře vymezená vlastnická práva. Soukromý vlastník a znečišťovatel dojdou soukromým vyjednáváním o odškodnění k efektivnějšímu výsledku, než kdyby zasahoval stát. Pozitivní externalities nejsou důvodem k zásahu vůbec.

Hospodářské deprese občas přicházejí a odcházejí. Snažit se je řešit stabilizační politikou poptávkového typu je krátkozraké. Poznávací, realizační a implementační zpoždění mají takovou sílu, že zpochybňují smysluplnost jakékoli dobře míněné stabilizační politiky. Nejlepší pro hospodářský vývoj jsou pevná pravidla, nikoli diskreční zásahy, které nadělají víc škody než užítku.

Viditelná selhání státu

Zatímco selhání trhu se ukazují být spíše klamná, selhání státu jsou daleko reálnější a nebezpečnější. Vládní selhání nejsou náhodná, nýbrž jsou nevyhnutelným průvodním jevem demokracie. Jsou způsobeny vnitřním mechanismem vládní politiky. Pramení z nedostatečných informací o chování soukromého sektoru, slabé kontroly nad byrokratickým aparátem a omezení vyplývajících z politického procesu.

Následky řady vládních rozhodnutí jsou velmi komplikované a těžko předvídatelné. Vláda má jen omezený vliv na skutečné důsledky svých rozhodnutí, protože je jen jedním z mnoha hráčů. Legislativu navíc uvádí do praxe byrokratický aparát, který může mít zájmy odlišné od zájmů politiků. Politická rozhodnutí mohou být nekonzistentní a podléhat různým hlasovacím paradoxům.

Politicko-ekonomický cyklus ukazuje, že vlády rády soustřeďují nepopulární opatření během prvních let svého mandátu. Před volbami se vláda snaží zalíbit voličům a prosazuje podporu poptávky. Tím ovšem samovolný a přirozený ekonomický cyklus ještě více rozkolísá. Cena za to je vysoká: zadlužený stát, vysoké daně, hydra inflace a bobtnající regulace.

Politický kapitál, kterým disponuje každá vláda po nástupu, obvykle velice rychle vyprchá. Politika se tak dostává do začarovaného kruhu. Propásnou-li tvůrci politiky dobu, kdy mají ještě šanci pro uskutečnění potřebných, nepopulárních reforem, již nemusejí být

schopni takej zmeny uskutočniť nikdy. Možnosť selhania vlády tkví v promrhání politického kapitálu.

K prednostem trhu patrí schopnosť dosahovať ekonomické efektívnosti, sklon k inováciám, prosazovanie úspešných experimentů, rýchle prízpůsobení na zmenu podmienok, opuštenie zbytočných či neúspešných činností, podpora tvořivosti a podnikavosti a naplnění preferencií jednotlivců. Trh zprostředkovává obrovské množství informací a přináší rovnováhu nabídky a poptávky.

Snažit se nacházet kompromis mezi ekonomickou efektívností a „spravedlností“ (ve smyslu rovnosti ve výsledku) by se nám mohlo vymstít. Taková politika vede k zaostávání a (pod)průměrnosti. Země, která bere přílišný ohled na slabé v neprospěch silných, musí ztrácet dech v konkurenci s jinými národy. Výsledek soutěže mezi kapitalismem a socialismem je dostatečně přesvědčivý.

Role neziskového sektoru

Základem systémové transformace české společnosti a ekonomiky po roce 1989 bylo vytlačení státu ze soukromé sféry občanů. Privatizace, liberalizace cen a zahraničního obchodu a makroekonomické stabilizace byly úspěšnými kameny tehdejší ekonomické reformy. Na ně bychom máme co navazovat i dnes. Bohužel v uplynulých osmi letech moc státu nad občany opět citelně posílila.

Neziskový sektor, který bývá někdy stavěn jako protiváha státu i trhu, je ve skutečnosti součástí soukromého sektoru. Jeho označení jako nevládní sektor je spíše zavádějící, protože k nevládnímu sektoru patří i soukromé firmy a jednotlivci. Občanská sdružení a iniciativy patří nepochybně ke svobodné společnosti. Neexistuje však žádný nárok na to, aby byly financovány státem.

Občanský sektor není „institucionalizovaným vyjádřením života občanské společnosti“. Je sumou spontánních iniciativ občanů a je na státu nezávislý. V korporativistickém pojetí (např. fašistického typu) jsou občanská sdružení vtažena dovnitř státu. V pluralistickém modelu, který stojí v základu západních liberálních demokracií, však jsou občanská sdružení čistě dobrovolná a soutěží mezi sebou o vliv.

Neziskový sektor nepůsobí v roli výhradního tlumočnicka přání občanů. Ve svobodné společnosti mají občané tisíce způsobů, jak své zájmy prosazovat. Vedle účasti ve volbách k nim patří i aktivita

v médiích, používání lobbyngu, angažování se v politických stranách apod. Neziskový sektor tak není institucionální alternativou, nýbrž jen jedním z mnoha komunikačních kanálů.

Představa, že existuje jakási vzájemné doplňování se soukromého, veřejného a neziskového sektoru, je v jistém smyslu pravdivá a triviální. Neměly by se však z něj odvozovat utopické závěry. Např. neexistuje žádná korelace mezi rozvinutostí neziskového sektoru a ekonomickým růstem. Neziskový sektor a soukromý sektor však mají společný zájem: aby se stát stáhl do ústraní.

Marek Loužek

Kvalita verejnej správy EU

Koncom septembra sa vo fínskom Tampere uskutočnila už v poradí štvrtá „Quality Conference for Public Administration in the EU“ <http://4qconference.ipfinland.com/en/info/index.php>.

Na týchto konferenciách sa stretávajú predstavitelia verejných správ z krajín EÚ, ďalej akademici a zástupcovia mimovládnych organizácií, ktoré sa tejto téme venujú. Program býva pomerne interaktívny – okrem best practices workshopov a tzv. agoras (kde sa urobí vstup do témy, ku ktorej sa diskutuje) zazneli viaceré prednášky reflektujúce najnovšie poznania v tejto téme (s jednou z nich vystúpil aj Dr. Miroslav Beblavý). Osobne ma zaujala hlavne diskusia na tému benchmarkingu v polícii v Maďarsku a českých samosprávach. Odporúčam pozrieť aj príspevok prof. Geerta Bouckaerta z University of Leuven v Belgicku, ktorý sa venoval dopadom IT technológie na činnosť verejnej správy.

Tieto konferencie sa konajú každé dva roky v krajinách, ktoré predsedajú EÚ. Keďže som sa zúčastnila aj 2 z 3 predchádzajúcich konferencií, mohla som porovnávať a zdá sa mi, že úroveň týchto konferencií narastá, po obsahovej aj technickej stránke (jednotlivé prípady prezentovaných best practices dostal účastník konferencie pri registrácii). Fíni nesklamali.

Emília Sičáková-Beblavá

Kultúra verejnej správy

Téma kultúry verejnej správy je aktuálnou nielen na Slovensku, ale dlhodobo sa jej venujú odborníci vo viacerých krajinách Európy. Tento záujem je spôsobený predovšetkým všeobecným trendom

v krajinách OECD, kde nástup New Public Managementu vplyva na spôsob organizácie a fungovania verejnej správy (minimálne na diskusiu o tejto téme). Napriek tomu, že vo všetkých krajinách OECD sa v rôznej miere prvky New Public Management vyskytujú, výsledky sú rozdielne.

Zaujímavá otázka, či v európskom priestore pod vplyvom EU a iných medzinárodných organizácií dochádza ku konvergencii verejnej správy, alebo naopak kultúra a prostredie tej ktorej krajiny verejnú správu tvorí špecifickejšou, je stále otvorená.

K téme kultúry verejnej správy sa konala v Rade Európy začiatkom októbra 2006 dvojdňová konferencia, ktorej dominovali pohľady nemeckej školy na túto problematiku, hoci nechýbali príspevky aj z iných krajín, vrátane strednej a východnej Európy. Napriek chýbajúcemu pohľadu a výstupov z výskumu z Veľkej Británie sme si mohli vypočúť aspoň názory Neila Collinsa z Írska, ktorý poukazoval na pohľad relatívne malej krajiny z anglosaskej tradície zavádzajúcej viaceré prvky New Public Managementu. Klasifikáciou administratívnych kultúr a ďalšími odbornými pohľadmi nás zaujal aj Werner Jann z Postdamskej univerzity (presadzovateľ myšlienky diverzifikácie verejnej správy z pohľadu rozdielnych kultúr), ktorý napr. zdôrazňoval potrebu oddeľovať normatívny a pozitívny pohľad pri skúmaní verejnej správy. Príspevky, ktoré odzneli na konferencii, môžete nájsť na Ústave verejnej politiky.

Emília Sičáková-Beblová
Katarína Staroňová

Workshop

Dňa 16.11.2006 sa v hoteli Carlton - Radisson SAS v Bratislave uskutočnil workshop „**IT riešenia pre G2B - Prezentácia úspešných riešení elektronických služieb verejnej správy pre podnikateľov implementovaných v krajinách EÚ**“

Hlavným cieľom workshopu bola prezentácia riešení služieb verejnej správy pre podnikateľov na báze informačných a komunikačných technológií (Government-to-Business - G2B), ktoré sú úspešne aplikované v krajinách EÚ. Výber služieb eGovernment, ktoré boli prezentované na workshope bol uskutočnený projektovým tímom TRANSFER EAST na základe vypracovanej analýzy dopytu, ponuky a potrieb elektronických služieb verejnej správy pre podnikateľov a viac než 100 interview s predstaviteľmi verejnej správy v nových

členských krajinách. Workshop bol určený pre predstaviteľov orgánov verejnej správy (štátna správa, regionálna a miestna samospráva), vedecké a výskumné organizácie, odborné stavovské organizácie a asociácie, podnikateľský sektor (IT firmy) a novinárov.

Workshop bol organizovaný v rámci projektu TRANSFER EAST, financovanom Európskou komisiou v programe Technológie informačnej spoločnosti - IST. Projekt presadzuje transfer inovatívnych Government-to-Business (G2B) prístupov a nástrojov, cenných poznatkov a štúdií do nových členských štátov. Cieľom projektu je podpora prechodu k informačnej spoločnosti a zlepšenie vzťahu verejnej správy a podnikateľov v nových členských krajinách: Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Slovinsko a Slovenská republika.

Z hľadiska metodológie projektu workshop nadväzoval na úvodné fázy projektu:

- analýzu súčasného stavu zameranú na služby poskytované verejnou správou a ich elektronizácia. Súčasťou analýzy bol výber a kontaktovanie vybraných orgánov verejnej správy, realizácia rozhovorov so zástupcami orgánov verejnej správy a ich zapojenie do procesu transferu know-how.
- výber úspešných riešení informatizácie verejnej správy realizovaných v iných krajinách/regiónoch EÚ na základe stavu a potrieb orgánov verejnej správy v krajinách zapojených do projektu a príprava technologických špecifikácií pre vybraných 33 úspešne nasadených riešení.

Ďalšími krokmi projektu budú:

- zhodnotenie možností transferu vybraných riešení v podmienkach jednotlivých krajín vrátane Slovenskej republiky a výber 10 najlepších riešení (2 pre každú krajinu participujúcu v projekte).
- transfer poznatkov z inštitúcií verejnej správy krajiny/regiónu s aplikovanou službou zaradenou do kategórie úspešných riešení do inštitúcií verejnej správy v krajinách zapojených do tohto projektu na základe vzájomnej dohody. Projekt TRANSFER-EAST je koordinovaný talianskou spoločnosťou Svilupp Italia. Expertní partneri projektu sú Danish Technological Institute (Dánsko - zodpovedný za konsolidáciu národných analýz a výber úspešných riešení aplikovaných v krajinách EÚ),

Innova S.p.A. (Taliansko - zodpovedný za technické špecifikácie vybraných riešení a organizačné zabezpečenie aktivít spojených s ich transferom), Teso

S.p.r.l. (Belgicko - zodpovedný za propagačné aktivity projektu).

Na úrovni nových členských krajín budú projekt implementovať: BIC Bratislava (Slovensko), Cross Czech, a.s. (Česká republika), Institute of International Technology - NETI (Maďarsko), TechIn Sp. Z.o.o (Poľsko), Univerzita Lubljana (Slovinsko). Viac informácií na www.transfereast.net, www.bic.sk/transfer-east.

Ivan Filus

Politika sociálnej inklúzie a nezamestnanosť

Dňa 28. novembra som prednášal na medzinárodnej konferencii "POLITIKA SOCIÁLNEJ INKLÚZIE A NEZAMESTNANOSŤ", organizovanej v rámci projektu „Hodnotenie politiky sociálnej inklúzie zameranej na zníženie dlhodobej nezamestnanosti“, ktorý financuje Európska komisia. Konferencia sa uskutočnila v Hoteli Devín v Bratislave.

Môj príspevok bol zaradený do časti venovanej účinnosti politik zameraných na znižovanie (dlhodobej) nezamestnanosti pod názvom

Filozofia nástrojov novej sociálnej politiky na zvýšenie zamestnateľnosti a zníženie nezamestnanosti. Zameral sa v ňom na vysvetlenie prístupu novej sociálnej politiky od roku 2004 a analýzu výsledkov, ktoré tieto kroky priniesli.

Na konferencii vystúpili ďalej napríklad Michal Vašečka, ktorý externe pôsobí na Ústave verejnej politiky, Daniel GERBERY z Inštitútu pre výskum práce a rodiny či zástupcovia decíznej sféry – Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Miroslav Beblavý

UNDP v Chorvátsku

Rozvojový program Organizácie spojených národov (UNDP) v Chorvátsku. UNDP oslovil Ing. Miroslava Beblavého, na základe jeho skúseností s reformou sociálnych systémov, aby spolupracoval na najnovšej chorvátskej Národnej správe o ľudskom rozvoji, ktorú UNDP každoročne vydáva. Jeho úlohou bolo pripraviť niekoľko scenárov možných reforiem sociálneho systému v Chorvátsku, ktoré by zohľadňovali potrebu riešiť sociálne vylúčenie vybraných skupín bez významných negatívnych dopadov na verejné financie.

Miroslav Beblavý

RECENZIA

Michel Mangenot¹

Verejná správa a služby všeobecného záujmu: aká europeizácia?

Preklad z anglického textu, ktorý je oficiálnou verziou publikácie s názvom „Public Administration and Services of General Interest: What kind of Europeanisation?“, „copyright, EIPA, Maastricht, 2005“, Preklad tejto publikácie bol možný s podporou Local Government and Public Service Reform Initiative (súčasť Open Society Institute).

Poďakovanie za výraznú podporu patrí organizácii NISPACEE (The Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe) a EIPA (European Institute of Public Administration). Z originálu preložili: Beáta MERIČKOVÁ a Ján ŠEBO. Čoskoro uplynie polstoročie od vzniku jednotnej Európy. Proces kreovania jednotnej Európy bol spočiatku iniciovaný najmä s cieľom harmonizácie národných ekonomík členských krajín zoskupenia a tvorby spoločného trhu.

Budovanie nadnárodného konceptu postupne prestalo byť prioritným a stredobodom záujmu sa stalo postavenie a úloha členských krajín v rámci Európskeho spoločenstva (neskôr Európskej únie) a dopady ich členstva v tomto zoskupení. Publikácia Verejná správa a služby všeobecného záujmu: aká europeizácia? zameriava pozornosť na dve živé súčasti jednotlivých členských krajín, menovite na oblasť verejnej správy a verejných alebo tiež verejnoprospešných služieb označovaných v jazyku Spoločenstva aj ako služby všeobecného záujmu (SGI – services of general interest).

V porovnaní s často diskutovanými dopadmi členstva krajín na rôzne oblasti národnej spoločenskej a ekonomickej praxe bol a stále je obsah a rozsah vplyvu členstva v EÚ na národné

¹ Vedúci autorského kolektívu Dr. Michel MANGENOT, docent na Univerzite Roberta Schumana, Štrasburg (Francúzsko), bývalý externý spolupracovník Európskeho inštitútu pre verejnú správu (október 2003 – august 2005), Maastricht (Holandsko)

** Ing. Beáta Meričková, PhD. a Ing. Ján Šebo, PhD., odborní asistenti na Katedre verejnej ekonomiky Ekonomickej fakulty UMB Banská Bystrica

systémy verejnej správy a verejných služieb pomerne neznámy. Príčinu možno hľadať v neexistencii jasne vymedzených jednotných prístupov k riešeniu tejto oblasti na úrovni Spoločenstva, aké sú uplatňované v prípade väčšiny odvetvových politík.

Dôvodov, prečo takéto princípy chýbajú, je viacero. Politika verejnej správy je jednou z mála národných politík, kde Zmluva o ústave pre Európu nevymedzuje konkrétne právomoci Spoločenstva. Neexistuje ani žiadna „Rada pre verejné služby“ s právomocou usmerňovať reformy verejnej správy, rovnako zástupcovia ministerstiev, do ktorých kompetencií oblasť verejnej správy spadá, sa nezúčastňujú zasadnutí Rady ministrov alebo iného orgánu, ktorý by v tejto oblasti prijímal oficiálne rozhodnutia na úrovni Spoločenstva.

Aj z tohto dôvodu je publikácia Verejná správa a služby všeobecného záujmu: aká europeizácia? veľkým prínosom pre lepšie pochopenie dopadov politiky EÚ na oblasť verejnej správy v kontexte jej prebiehajúcich reforiem.

Publikácia podáva obraz verejnej správy v kontexte integračných procesov s do popredia vystupujúcimi otázkami budovania európskeho administratívneho priestoru pod vplyvom európskeho právneho poriadku a záverov európskeho sociálneho dialógu. Publikácia ilustruje riešenie týchto otázok prostredníctvom špecifických prípadov v rámci európskych právnych noriem presadzujúcich rovnosť pohlaví a zaručujúcich zdravé a bezpečné pracovné podmienky s akcentom na zamestnancov vo verejnej správe, ako aj prostredníctvom záväzných záverov európskeho sociálneho dialógu. Administratívna spolupráca prekračuje rozmer európskeho práva a má dopad aj na rozvoj spoločných metód a prístupov v riadení verejnej správy (CAF).

Publikácia konfrontuje europeizáciu verejnej správy, verejných služieb, služieb všeobecného hospodárskeho záujmu (SGEI – services of general economic interest) charakteristickú jedinečnosťou prístupu s europeizáciou celkom odlišnými oblastí spoločenskej a ekonomickej praxe. Jedinečnosť prístupov europeizácie týchto oblastí je opäť dokumentovaná prostredníctvom množstva veľmi zaujímavých príkladov z praxe.

Uplatnením rôznych inovatívnych metodologických postupov, kombináciou analýz

národných legislatív a prípadov európskeho práva spolu s využitím štatistických metód výskumu šiestich liberalizujúcich sa sektorov (audiovizia, energetika, plynárenský priemysel, železničná doprava, poštové služby a telekomunikácie) je táto publikácia jedinečnou v prezentácii uvedeného problému z pohľadu rozšírenej EÚ s 25 členskými krajinami. Publikácia má svoj nesporný prínos aj v zmysle iniciácie hlbšej diskusie v oblasti verejných služieb na pôde Spoločenstva a realizácie komplexnejších komparatívnych analýz národných systémov verejných služieb jednotlivých členských krajín.

Je určená tým, ktorých zaujíma aké možnosti a výzvy pre systém verejnej správy ponúka európska integrácia a rozširovanie EÚ.

Beáta Meričková

■ PUBLIKÁCIA ■

Alternatívne prístupy k poskytovaniu miestnych verejných služieb

Uvedená publikácia bola vydaná na Ekonomickej fakulte UMB v Banskej Bystrici jej autorkou je odborná asistentka Ing. Beáta Meričková. Stručnú rešerš Vám ponúkame v uvedenom článku :

Verejné služby sa v centrálne plánovanej ekonomike poskytovali prevažne bezplatne, z čoho vyplývala nedostatočná miera hodnotenia efektívnosti ich poskytovania a účelnosti vynakladania verejných prostriedkov. Politické i ekonomicke podmienky v tranzitívnych krajinách, adaptujúcich sa na systém trhovo orientovanej ekonomiky, viedli k nevyhnutnosti zmien vo fungovaní verejného sektora, v prístupoch k poskytovaniu verejných služieb.

Vo väčšine tranzitívnych ekonomík sa začali realizovať a v novotransformovaných ekonomikách stále ešte prebiehajú procesy privatizácie a reštrukturalizácie vo verejnom sektore. Cieľom transformácie systému verejných služieb, založenej na procesoch reštrukturalizácie a privatizácie, je racionalizácia rozhodovania, riadenia a kontroly vo verejnom sektore. Reformné zmeny vo verejnom sektore realizované na princípoch reštrukturalizácie a privatizácie, vytvárajú podmienky na využívanie alternatívnych prístupov k poskytovaniu verejných služieb s cieľom podporiť rast efektívnosti produkcie a úrovne kvality verejných služieb (Alternative Delivery Service Arrangements

ASDA)¹. Alternatívne prístupy k poskytovaniu verejných služieb predstavujú vytvorenie partnerstva verejného, súkromného a neziskového sektora v procese ich produkcie. Efektívna realizácia alternatívnych možností zabezpečovania verejných služieb predpokladá vytvorenie dostatočného priestoru na toto partnerstvo, vymedzeného jednak legislatívnymi, ekonomickými, ale aj organizačnými predpokladmi. Je to náročný a zdĺhavý proces, ktorý je vo väčšine tranzitívnych ekonomík v počiatočnej fáze a v novo transformovaných ekonomikách neustále prebieha.

Pri voľbe konkrétnej formy zabezpečovania verejnej služby (producenta verejnej služby) by sa mala verejná autorita (poskytovateľ služby) rozhodovať na základe ekonomického charakteru služby, ako aj vplyvu formy zabezpečovania na efektívnosť produkcie a kvalitu služby, miery zachovania princípu rovnosti v spotrebe tejto služby a možnosti verejnej kontroly produkcie služby. Výber vhodnej formy zabezpečovania verejnej služby, s ohľadom na charakter služby a špecifické potreby a podmienky, ovplyvňuje efektívnosť produkcie a kvalitu zabezpečovanej služby.

Otázky rastu efektívnosti zabezpečovania verejných služieb sú neustále predmetom odbornej diskusie, avšak dosiaľ nebola vytvorená metodika systémového rozhodovania o možnostiach zabezpečovania verejných služieb, opierajúca sa nielen o poznatky odbornej literatúry, ale aj o poznatky primárneho výskumu v tejto oblasti. Štúdie analyzujúce rôzne ekonomické oblasti s cieľom nájsť ekonomicky racionálnu proporciu medzi verejným a súkromným zabezpečením verejných služieb (Holbcom, R.G., 1994; Stevens, B.J., 1984) sa realizovali zatiaľ len v niektorých západných ekonomikách. V krajinách strednej a východnej Európy, špecifických svojimi ekonomickými a politickými podmienkami, komplexnejší výskum podobného charakteru zatiaľ realizovaný nebol. Nie sú známe žiadne výskumy ani publikácie, ktoré by sa spomínanou problematikou v podmienkach Slovenska zaoberali.

¹ Správa „International City Manangement Association (1998) definovala viaceré možné prístupy k realizácii produkcie a k financovaniu verejných služieb. Bird a Wallich v dokumente Fiscal Decentralization and Intergovernmental Relations in Transition Economics: Toward a Systematic Framework of Analysis, Washington, D.C.: The World bank, 1993 špecifikujú alternatívne možnosti zabezpečovania verejných služieb realizovateľné v podmienkach transformujúcich sa ekonomík krajín strednej a východnej Európy.

Objektom výskumu monografie sú javy a procesy vznikajúce pri zabezpečovaní miestnych verejných služieb (pri poskytovaní – rozhodovaní municipalít o možnostiach produkcie miestnych verejných služieb a ich produkcii), vzájomná podmienenosť týchto procesov, ako aj interné a externé faktory, ktoré ich ovplyvňujú. V systéme zabezpečovania miestnych verejných služieb je potrebné vytvoriť predpoklady na racionálne rozhodovanie sa municipalít pri výbere formy zabezpečovania týchto služieb. Tomu však predchádza identifikácia hlavných problémov v oblasti, efektívnosti poskytovania miestnych verejných služieb a skoncipovanie odporúčaní systémových zmien v tejto oblasti prispievajúcich k riešeniu existujúcich problémov.

Monografia sa odvoláva a nadväzuje na výsledky vlastného viacročného výskumu spracované v dizertačnej práci Zabezpečovanie verejných služieb verejným a súkromným sektorom, rozvíja a prehĺbuje závery tejto dizertačnej práce. Cieľom práce je identifikovať hlavné problémy zabezpečovania miestnych verejných služieb a navrhnúť možné spôsoby ich riešenia, so základnými metodickými krokmi rozhodovania municipalít v podobe systémového rozhodovania municipalít o možnostiach zabezpečovania miestnych verejných služieb. Poslaním práce je rozšíriť a prehĺbiť vedomosti študentov špecializovaného štúdia verejnej správy, ale aj prispieť k vyššej odb. erudícii manažérov vo verejnom sektore.

Beáta Meričková

■ Zápisky zo stáže ■

Študentská stáž - Brusel

Status vysokoškolskej študentky mi doteraz okrem mnohých nových vedomostí, spoznania hodnotných vyučujúcich kapacít a profesorov, rozšírenia okruhu známych, kamarátov a priateľov, zľavu pri kupovaní skipasov priniesol aj možnosť vyskúšať a overiť si svoje vedomosti a schopnosti aj v praxi, formou stáže. Prvú príležitosť mi ponúkol vlani Európsky parlament, menovite pán poslanec Arpád Duka-Zólyomi. Vtedy som ešte netušila, že október 2005 strávený v Bruseli a Štrasburgu mi bude prínosom i neskôr.

Kritériom pre výber stážistu je poväčšine životopis a motivačný list, tak tomu bolo aj u mňa. Pobyt v parlamente mi aspoň čiastočne ozrejmil moju dovedy nie celkom jasnú predstavu o spôsobe

a charaktere práce euro úradníkov. Náplň práce stážistky, mňa, pozostávala z účasti na zasadaniach pracovných skupín, frakcií, výborov. Písala som Public Policy News, štvrťročník verejnej politiky FSEV UK krátke reporty z tých sedení, ktoré pán poslanec pre pracovnú vyťaženosť nestíhal. Takisto som prekladala dokumenty v kombinácii jazykov angličtina – francúzština – maďarčina – slovenčina. V podstate som ale mala len toľko povinností, že som sa cítila užitočná, tak akurát užitočná. Po mesiaci som mohla skonštatovať, že som videla slušné množstvo nového, obohatila som sa o zážitky a skúsenosti, a napokon som odchádzala s pocitom, že tá malá časť, ktorou som prispela, bola ocenená.

Pocit spred roka sa mi pripomenul a potvrdil začiatkom tohto semestra, keď ma pán Duka-Zólyomi informoval prostredníctvom e-mailu o ponuke stáže, ktorú pripravilo Ministerstvo zahraničných vecí Belgicka. Nebola to hromadne pre poslaná správa, pán poslanec mi totiž vymenoval rad dôvodov, prečo by som sa mohla o túto stáž uchádzať. Tie dôvody boli vymenovaním mojich osobných a profesných záujmov, zručností a vlastností, ktoré sa odo mňa a o mne dozvedel minulý rok. Veľmi milo ma týmto gestom prekvapil. Neváhala som dlho, poslala na MZV popri klasickom životopise a motivačnom liste i parádne odporúčanie z EP. Vyšlo to.

Tentoraz to už bola výzva hlavne pre moju francúzštinu, denne, od rána do večera, vždy a takmer s každým. Priradili ma k pánovi Thierrymu Gaillardovi, ku skupinke asistentov – väčšinou pôvodne novinári, ktorí mali na starosti monitorovanie informácií, správ z médií. Môj ďalší postup smeroval do pododdielu zaoberajúceho sa info-správami zo zasadaní v EP, čiže veľmi podobná náplň práce ako minulý rok, čo som privítala, inak by som sa cítila asi poriadne hodená do vody. Správy bolo treba odovzdávať v angličtine a francúzštine – to sa týkalo mňa, často sa reporty posúvali ďalej na preklad i do nemčiny a flámčiny – to už bolo pre ostatných 3 spolustážistov, jednoducho podľa jazykových dispozícií. Takisto sme prekladali dokumenty pre tajomníkov, pozvánky, či dokonca diplomatické nóty. Čo na mňa pôsobilo jemne zmätočne (o. i.) boli naše preukazy pre vstup do parlamentu. Asistenti mali riadne „Press badge“, my praktikanti sme ktovie prečo dostali červený „lobbiste badge“... A nikto mi záhadu nášho lobistického zaradenia objasniť ani nevedel. Ak som si teda kedysi myslela, že EP je tá snáď

najbyrokratickejšia ustanovizeň plná nepochopiteľných (nechcem napísať zbytočne komplikovaných funkcií, či nedajbože! zbytočných funkcií a zamestnancov...;-) funkcií, nadobudla som pocit, že Belgičania to takto asi nevnímajú, ba sa tam priam inšpirujú pre výstavbu svojho Ministerstva zahraničných vecí napríklad.

Moja pracovná kondička tu dostala zabrať omnoho viac, ako som si naivne predstavovala na základe minuloročného spoznávací-ladeného pobytu. Od rána deviatej do večera deviatej som sa stíhala celkom vyčerpať, čo mi však tento krát z pocitu užitočnosti ku podivu uberalo. Naše stážistické reporty sme totiž posielali pánovi Gaillardovi, on si ich aj všetky instantne vytlačil, len následne končili na jeho už celkom značnej kôpke veľmi podobných reportov. A keďže z nej nijako neubúdalo, môj skromný matematický odhad mi našepkal, že šetrenie papiera nie je jeho pridelenou mediálnou agendou a že tie dokumenty asi nečíta. Preklady sa tešili vyššej popularite, tie využívalo celé MZV.

Napokon však môžem skonštatovať, že som po šiestich týždňoch v Belgicku znova bohatšia o nejaké skúsenosti, poznatky. Za neoceniteľné pokladám nové vzťahy a kontakty, zaistenie odborného odporúčania od MZV. A dostala som spolu so svojimi stážujúcimi kolegami veľkú pochvalu za pracovitosť, šikovnosť, pracovné návyky a húževnatosť. Za túto pochvalu na záver to stálo.

Andrea Kubíková

■ Odporúčame ■

EAC – vyhlasuje súťaž „Quo vadis NATO? Budúcnosť transatlantickej aliancie mojimi očami“

Euroatlantické centrum v spolupráci s Divíziou NATO pre verejnú diplomaciu vyhlasuje od 1. novembra 2006 celoslovenskú esejistickú súťaž s názvom Quo Vadis NATO? Budúcnosť transatlantickej aliancie mojimi očami, určenú pre študentov vysokých škôl.

Zámerom súťaže je inšpirovať mladých ľudí k tomu, aby sa hlbšie zamysleli nad poslaním NATO, významom transatlantického partnerstva, nad otázkami bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky, jej povinnosťami vyplývajúcimi z členstva v NATO, a načrtli tak vlastnú víziu budúceho vývoja v oblasti medzinárodných bezpečnostných vzťahov v

euroatlantickom priestore.

Autorov troch najlepších esejí čaká atraktívna hlavná cena – výlet do centrály NATO a Veliteľstva spojeneckých vojsk v Európe v Bruseli, spojený s profesionálnym brifingom s predstaviteľmi Aliancie a Stálej delegácie SR. Okrem prestížneho výletu získajú víťazi celoročné predplatné odborného časopisu Euro-Atlantic Quarterly, zameraného na oblasť bezpečnosti a medzinárodných vzťahov, a ďalšie zaujímavé ceny. Víťazné eseje budú zároveň uverejnené v prvom budúcoročnom čísle uvedeného štvrťročníka.

Ak sa chcete stať jedným z výhercov, odpovedzte na otázku Quo vadis NATO?, napíšte svoju vlastnú víziu budúcnosti transatlantickej aliancie a pošlite svoju esej na rozsahu dvoch strán A4 do 15. decembra 2006 e-mailom na adresu sutaz@eac.sk, prípadne bežnou poštou s označením „SÚŤAŽ“ na adresu Euroatlantického centra. Náklady spojené s cestou a ubytovaním v Bruseli v plnej miere pokryje Euroatlantické centrum. Viac informácií môžete získať na sutaz@eac.sk alebo telefonicky na 048 / 415 1689.

Viac informácií – <http://www.eac.sk/index.php>

Nadácia PONTIS – Najlepšia diplomová práca

Nadácia Pontis v nadväznosti na projekty zamerané na zvyšovanie povedomia o regióne západného Balkánu na Slovensku, vyhlasuje v novembri 2006

III. ročník súťaže o najlepšiu diplomovú prácu.

Cieľom súťaže, nad ktorou prebral záštitu Miroslav Lajčák, generálny riaditeľ Politickej sekcie MZV SR, je posilniť vedecký záujem vysokoškolských študentov o tento región ako strategického regiónu z pohľadu rozvojovej pomoci a kultúrnej, geografickej a historickej príbuznosti so Slovenskom. Viac informácií nájdete na <http://www.pontisfoundation.sk>

V prípade akýchkoľvek otázok sa prosím obráťte na Milana Šagáta, koordinátora projektu, a to buď telefonicky +421 2 5710 8128, alebo e-mailom - milan.sagat@nadaciapontis.sk

Do pozornosti – interaktívny projekt v oblasti informačných technológií vzdelávania

<http://www.openpolicyforum.net>

Kontakt redakcie

Ing. Alena Holíková
Ústav verejnej politiky FSEV UK
Odbojárov 10/a
P. O. Box 129
820 05 Bratislava 25
E-mail: aholikova@gmail.com
Tel: 02/501 176 60

Kontakty na autorov

Mgr. Katarína Staroňová PhD.
Odborná asistentka UVP, FSEV, UK Bratislava
katarina.staronova@fses.uniba.sk

Ing. Emília Sičáková – Beblavá PhD.
Odborná asistentka UVP, FSEV, UK Bratislava
emilia.bablava@fses.uniba.sk

Mgr. Erik Láštíc PhD. –
Odborný asistent UVP, FSEV, UK Bratislava
erik.lastic@fphil.uniba.sk

PhDr. Martin Klus
Odborný asistent FPV MV, UMB v Banskej Bystrici,
martin.klus@gmail.com

Prof. Ľudmila Malíková. PhD.
Riaditeľka UVP, FSEV UK, Bratislava
ludmila.malikova@fses.uniba.sk

PhDr. Michal Vašečka, PhD
Externý spolupracovník UVP, FSEV, UK Bratislava
mvasecka@fss.muni.cz

PhDr. Marek Loužek, PhD.
Centrum pro sociální a ekonomické strategie, Praha,
louzek@post.cz

Ing. Ivan Filus, BIC Bratislava, Tel: +421 2 5441 7515, e-mail: filus@bic.sk

Ing. Miroslav Beblavý, PhD.
Odborný asistent UVP, FSEV, UK Bratislava
miroslav.bablavy@fses.uniba.sk

Ing. Beáta Meričková, PhD
Odborná asistentka EF, UMB v Banskej Bystrici
beata.merickova@umb.sk

Bc. Andrea Kubíková
Študentka UVP, FSEV, UK Bratislava
andreakubikova@yahoo.com